עין משפט נר מצוה

כו א מיי׳ פי״ג מהל׳ נדרים הל׳ יא סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סי׳ רלד סעיף יג וסעי׳ יז יח יט ועי״ש:

כז ב מיי׳ שם הל׳ יד וסמג שם טוש״ע שם סעיף טז:

כח ג מיי׳ שם הל׳ יט טוש״ע שם סעיף יא ועי״ש:

מסורת הש״ס

א) [לקמן פט.] ב) [תוספתא פי״ו, ג) לעיל סח: לקמן עג. עה:, ד) [לעיל סט.], ה) צ״ל כהפרה דבעל לא פקע יעב״ץ, ו) צ״ל ומפרש הכי.

◆

תורה אור השלם

ו. וְאִם הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ: במדבר ל ז

◆

הגהות הב״ח

(א) במשנה זה הכלל כו׳ נ״ב עיין לקמן דף פט סוף ע״א: (ב) רש״י ד״ה במאי פליגי וכו׳ דב״ש סברי היכא דשמע בעלה וכו׳ שמת הבעל חוזר האב וכו׳ בעל דאינו הפרה וכו׳ אלא בהא קמיפלגי הכא דהוו נדרים וכו׳ והיפר לה קאמר כצ״ל ותיבת הכא נמחק ב׳ פעמים:

מתני׳ [א] נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארסה בו ביום אפי׳ למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה (א) [ב] זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה: **גמ׳** מנלן דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לארוס ראשון אמר שמואל אמר קרא [ו] ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר דלמא הני מילי שלא נראו לארוס ראשון אבל נדרים שנראו לארוס ראשון לא מצי מיפר ארוס אחרון עליה קרא יתירא הוא: תניא כוותיה דשמואל [ג] נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כיצד [ד] שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום ואפי׳ מאה פעמים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה [ה] שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל [ו] א״ר נתן הן הן דברי בית שמאי אבל בית הלל אומרים [ז] אין יכול להפר במאי פליגי

בית

רש״י

מתני׳ אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. אפי׳ מה שנדרה באירוסי ראשון: **לרשות עצמה.** שלא ניסת לאחד מהן או שלא בגרה בתוך הזמן אביה ובעלה כו׳: **גמ׳ [ונדריה עליה].** קרא יתירא הוא דלא איצטריך למיכתב דליכתוב רחמנא ואם היו תהיה לאיש ונדריה או מבטא שפתיה אלא עליה מופנה משום נדרים שנראו לארוס הראשון דיכול להפר ארוס אחרון: **תניא כוותיה דשמואל.** דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון מיפר בעל אחרון: **ולא הספיק הבעל לשמוע כו׳.** דהיינו לא נראו לארוס ראשון: **שמע בעלה והיפר לה.** דהשתא נראו לארוס ראשון: **חוזר האב ומיפר חלקו של בעל.** לפי שאין הבעל מיפר אלא בשותפות שבשעה שהפר עדיין לא שמע האב ובשביל הכי חוזר ומיפר חלקו של בעל עם חלקו: **הן הן דברי ב״ש.** דאפילו נדרים שנראו לארוס מיפר האב לחודיה: **אבל ב״ה אומרים.** אין אב יכול להפר לא חלקו ולא חלק חבירו עד שיהא ארוס אחר עמו הואיל ונראו לארוס: **במאי פליגי.** ב״ש וב״ה התם אמרי ב״ש גבי שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומיפר חלקו של בעל ומפרשינן התם איכא דב״ש אינו צריך להפר חלקו אלא חלק הבעל בלבד וב״ה אומרים אין יכול להפר חלק הבעל בלבד אלא א״כ מיפר חלקו עמו והכא מוחלפת השיטה דב״ש סברי (ב) דשמע בעלה והיפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל וחוזר האב ומיפר חלקו של בעל אינו הפרה עד שיכלול חלק הפרתו והפרת בעל בבת אחת והכא קאמרי ב״ה אינו יכול להפר כלל בלא ארוס אחרון אלא הכא בהא קמיפלגי דהוו נדרים שנראו לארוס כדקתני שמע בעלה והפר לה הכא קאמרי

ב״ש

ר״ן

מתני׳ נדרה והיא ארוסה וכו׳ **אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה.** דארוס מפר בקודמין בשותפות. והאי דנקיט נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום משום דבשמע עסקינן דשמע ארוס או שמע אב ומש״ה דוקא בו ביום אבל ביום של אחריו לא דכיון דשמע חד מינייהו ולא הפר קיימיה לנדרה ובגמרא שקלינן וטרינן הי מינייהו שמע ארוס או אביה: **זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת.** שלא בגרה ולא נשאת דאי בגרה או נשאת יצאה מרשות אב וארוס לחודיה לא מצי מפר: **גמ׳ מנא ה״מ דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לראשון.** דמדקתני נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום על כרחין בשמע עסיקינן דאי לא בו ביום למה לי ונהי דאיכא לדחויי דלמא מתני׳ בשמע אב ומש״ה קתני בו ביום אבל שמע ארוס לעולם אימא לך דארוס אחרון לא מצי מפר אפ״ה שמואל קיבלה מרבו דכי תנא בו ביום משום שמיעת ארוס תנא ליה. ומש״ה אמר מנה״מ דהאי מנא ה״מ לאו הש״ס קאמר ליה אלא כולה מדברי שמואל היא וכאילו אמר הכי אמר שמואל מנא הני מילי דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לראשון ודכותה בריש פרק אלו מציאות (ב״מ כא.) גבי פירות מפוזרים וכמה א״ר יצחק קב בד׳ אמות ומוכח התם דרבי יצחק גופיה בעי לה. ושמעתא נמי מוכחא דדינא גופיה שמואל הוא דקאמר ליה ולאו ראיה דקרא בלחוד דאם איתא דדינא במתני׳ הוא ושמואל לא אמר מידי אלא דמוכח ליה מקרא היכי מייתי תניא כוותיה דשמואל מברייתא דנערה המאורסה וכו׳ דהא בברייתא לא מוכח ליה להאי דינא מהאי קרא דשמואל ואי האי דינא לא חזיא ליה שמואל אלא מתני׳ היא מאי אולמא דברייתא ממתני׳ אלא ודאי משום דדינא גופיה שמואל קאמר ליה דנהי דתני ליה אמתני׳ מיהו מתני׳ איכא לדחויה דבשמע אב עסקינן ומש״ה מסייעי ליה מברייתא דליכא לדחויי: **ודלמא ה״מ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון.** שלא שמע אותם. אבל בנדרים שנראו לארוס ראשון לא מצי מפר ארוס אחרון דכיון דנראו לראשון לא נתרוקנה רשות לארוס אחרון אלא לאב כדמוכח לעיל (דף ע:) מהקישא דהויות הילכך נימא דלנדרים שנראו לארוס ראשון ארוס אחרון כמאן דליתיה דמי ומפר אב א״נ נימא דכיון דאיכא ארוס ולא מצי מפר אב נמי לא מצי מפר דבמקום ארוס אב לא מפר לחודיה: **עליה קרא יתירא הוא.** לומר כל נדרים שעליה ואפי׳ נראו לארוס ראשון: **תניא כוותיה דשמואל.** דאפילו נדרים שנראו לארוס ראשון מצי מפר ארוס אחרון: **שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום.** מש״ה קתני בו ביום דאי נתארסה ביום שלאחריו כיון דכשמת בעל נתרוקנה רשות לאב ולא הפר בו ביום קיימיה לנדריה: **אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה.** פירשו קצת הראשונים ז״ל דהך בבא קמייתא דברי הכל היא דפלוגתא דב״ש וב״ה באידך בבא בלחוד היא. ותמיהני לב״ה דסבירא להו מקלש קליש כיון דשמע אביה והפר לה ואיקליש ליה האי נדרא דאכתי איתיה לאב ולא בטלה לה הפרה דיליה היכי מצו אב וארוס אחרון להפר דהא אמרי ב״ה בההיא דלעיל (סט.) דשמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת דאין האב יכול להפר וכי האי גוונא לא אמרי׳ מת הבעל נתרוקנה רשות לאב משום דכיון דאיקליש ליה נדרא לא חשיבא להורישו לאב וה״נ כי איכא אב וארוס אחרון מאי שנא. ונראה בעיני לפי דבריהם ז״ל דהיינו טעמא משום דלעיל דליכא שינוי רשות דמנתיק ליה האי נדרא מארוס לאב כל היכא דקליש ליה לא מצי מנתיק אבל הכא דאיכא ארוס אחרון חזינן ליה להאי ארוס אחרון כבעיה דראשון וכיון דמארוס לארוס קאתי אע״ג דאקליש ליה נדרא מצי אב ובעל להפר דכי ה״ג לאו אינתוקי הוא: **שמע בעלה והפר לה.** הך בבא נמי בנתארסה מיירי דבגוונא דרישא קיימא ולא מפלגא בהדי רישא אלא דברישא הפר אב והכא הפר בעל: **חוזר האב ומפר חלקו של בעל.** דאב לחודיה מצי מפר אע״פ שנתארסה לאחר וכדמפ׳ טעמא לקמן. וכי קתני ומפר חלקו של בעל אין ה״נ דחלק עצמו נמי יפר האב דהא לא אצטריכא לתנא לאשמועינן דמילתא פשיטא היא שחלקו של אב (ג) בלא הפרה לא פקע וחלקו של בעל הוא דאיצטריך ליה לאשמועינן דאע״ג דבעל כבר הפר חלקו אפ״ה חוזר האב ומפר אף אותו חלק עצמו של בעל משום דכי מיית ליה בעל בטלה הפרה דיליה: **אבל ב״ה אומרים אין יכול להפר.** אב בלא ארוס אחרון. ואמרינן במאי קמיפלגי ב״ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ומש״ה כיון דלגבי האי נדר ארוס אחרון כמאן דליתיה דמי וכדמפרש בסמוך אב מצי מפר דלא תימא נהי דארוס אחרון כמאן דליתי׳ דמי מיהו כי נתרוקנה רשות דארוס ראשון לאב דוקא בנדרי׳ שלא נראו לארוס אבל נראו לא דליתא אלא אפי׳ נראו נמי

נתרוקנה

תוספות

מתני׳ [נדרה] והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום. שנדרה: אביה ובעלה האחרון מפירי׳ נדריה. דבעל דהיינו ארוס מפר בקודמין בשותפות דאב כדפרשי׳ בריש פרקי׳ (לעיל סז.) ודווקא נקט נתגרשה בו ביום שנדרה, דמיירי ששמע בעלה נדרה, ואם נתגרשה למחר הרי קיים הבעל ושוב לא יוכל אב להפר: כל שלא יצאה לרשות עצמה. דהיינו או נישואי׳ או בגר: אב ובעל׳ מפירי׳. בשותפות: גמ׳ מנא ה״מ דארוס אחרון מפר נדרי׳ שנראו לארוס ראשון. דהיינו נדרי׳ ששמע ארוס ראשון, דמדקתני ונתקדשה בו ביום ונתגרשה בו ביום אלמא שמע הבעל, דאי לאו דנתגרשה בו ביום ה״ל קיים הבעל, דאי לא שמע הבעל אפי׳ נתגרשה ביום שלאחריו נמי: א׳ שמואל א׳ קרא ואם היו תהיה ונדריה עליה כבר ודילמא. בנדרי׳ שלא שמע ארוס ראשו׳: עליה קרא יתירא. למדרש מיני׳ נראו לארוס ראשון: תניא כותי׳ דשמואל. דקאמר דארוס שני מפר נדרי׳ שנראו לארוס ראשו׳, ואי [קשיא] ליסייעי׳ ממתני׳ דקתני ונתגרשה בו ביום, כדפי׳ (לעיל ד״ה גמ׳ מנא ה״מ). מפו׳ דאיכא לדחויי כדמפ׳ קמן (עג.) בגלא שמע ארוס ראשון, וכי נקט בו ביום לענין אב, ושמע אב, ואם נתגרשה [ביום] שלאחריו הרי קיים האב ושוב לא יוכל להפר. והא דלא מלמודא דמתני׳ [מנא ה״מ] דארוס אחרון מפר נדרי׳ שנראו לארוס ראשון, ודאי לאו ממשמעו׳ [דמתני׳ דהא איכא] לדחויי כדפי׳, אלא שמואל נקט בו ביום דאפילו נראו לארוס ראשו׳ מפר. [וקים ליה] דנקט בו ביום משום דשמע ארוס ראשון, ומנא ה״מ דקא׳ תלמוד׳ שמואל גופיה היה שואל ומשיב כך, כמו שפי׳ פ׳ אלו מציאות (ב״מ כא.) וכמה א״ר יצחק קב בד׳ אמות, דר׳ יצחק גופיה קבעי וכמה: ה״ג נערה המאורסה אביה ובעלה האחרון מפירי׳ נדריה כיצד שמע האב והפר לה ולא הספיק בעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום אביה ובעלה האחרון מפירי׳ נדריה. פי׳ מדקתני בו ביום ע״כ הך נתארסה (קתני) מיירי ששמע הבעל ולא קאי על לא הספיק לשמוע דרישא, וקתני דכי שמע בעל ראשון ומת, דאביה ובעלה אחרון מפירין נדרי׳ אלמא תניא כוותי׳ דשמואל דנדרים שנראו לראשון לאחרון מפר: וג״ב הגהה. ול״ע אמאי קתני ונתארסה בו ביום, דודאי כיון דמפרשינן דקאי אהיכא דשמע בעל ולא הפר נ״ל שמת בעל בו ביום דאל״כ כבר נתקיים הנדר. ומיהו קשה למה נקט הסתא לומר שנתארסה בו ביום, ונראה משום דכיון דמיד שמת הבעל נתרוקנה רשות לאב, אע״פ שכבר הפר האב חלקו מיהו גם חלק הבעל שנתרוקן לו שייך שיפירנו האב [אלא] בו ביום שמת בעלה דאל״כ לא יוכל האב להפר, ושמא יש לחלק דבלא היתה שמיעה לבעל מעולם והאב כבר הפר חלק עצמו קודם שמת הבעל (אין) האב מפר חלקו של בעל [אפי׳] לאחר כמה ימים, אבל כששמע הבעל ומת או קם האב תחתיו וצריך להפר ביום שמועת הבעל, וצ״ע. א״נ בו ביום דברייתא משמע דקאי אביום נדר ושמועה, ולא ניחא למימר [דקאי] אמיתת הבעל, רבינו יונה ז״ל. ואין להקשו׳ דילמ׳ הא דנקט בו ביום דברייתא משמע דשמע. דלא כששמע בעל מיירי, דאל״כ ל״ל בהך סיפא, כיון דלאשמועי׳ ברישא דאפי׳ היכא דהיפר אב כמי ארוס ראשו׳ דאב וארוס אחרון מפירי׳, ואע״פ שכבר היפר אב הפרה גרועה דהיה לנו לומ׳ דשוב לא יוכל לחזור ולהפר, כ״ש היכא דלא שמע אב כמי ראשון דהוא וארוס אחרון מפירי׳, ואמאי תנא כלל הך דינא דבו ביום להיכא דלא שמע אב, אלא ע״כ תנא בו ביום לומר דאפי׳ שמע ארוס ראשו׳ אב וארוס אחרון מפירי׳: ה״ג שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעל לשמוע עד שמת הבעל חוזר אב ומפר חלקו של בעל. והיינו נמי עדיפא דרישא, אבל רישא מיירי בדינא דאב וארוס אחרון והך סיפא מיירי באב גרידא: אר״נ הן הן דברי ב״ש. קאי בין ארישא דשמע אב והפר ולהך סיפא דחוזר האב: אבל ב״ה סברי אינו יכול להפר. לא ברישא אביה ובעלה אחרון ולא בהך סיפא האב גרידא, דסברי מקלש קליש הנדר ע״י הפרה גרועה של אב, הלכך אינו מוריש הארוס הראשון לבעל אחרון, (הלא) [ואין] אביה חוזר ומפר [חלקו של בעל]:

פירוש הרא״ש

מנה״מ. דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון דמשמע ליה הא דקתני במתניתין בו ביום בשביל ארוס נקט דשמע ארוס ואם עבר היום הוקמו: עליה קרא יתירא הוא. דהוה מצי למכתב ואם היו תהיה לאיש ונדריה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה והוה שמעינן מיניה דארוס מפר בקודמין מדקאמר אשר אסרה דמשמע לשעבר למה לי למכתב עליה אלא לרבות אף נדרים שנראו לארוס ראשון: תניא כותיה דשמואל. דארוס אחרון מפר אף נדרים שנראו לארוס ראשון והא לא תקשי לך מתניתין היא דקתני בו ביום אלמא נראו לארוס ואמאי מייתי ליה סייעתא מברייתא הל״ל תנינא להא דת״ר משום דאיכא למימר דהאי דנקט בו ביום בשביל אב נקט כדמוקי לה בתר הכי והאי דקאמר מה״מ דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון לאו משום דממשמעותא דמתני׳ שמעינן הכי אלא שמואל הוא דסבר הכי לדרש מיתורא דעליה [ו]אפ״ה מתני׳ והך מה״מ ממילתא דשמואל היא כדאיתא בריש פרק אלו מציאות [ב״מ כא.] וכמה א״ר יצחק קב בד׳ אמות כדמוכח התם דר׳ יצחק גופיה בעי וכמה: תניא כוותיה דשמואל נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כיצד שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום אפי׳ לק׳ אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. והא דקתני ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת מיירי דנתארסה למחר דאי בו ביום אמאי קתני ולא הספיק הבעל אפי׳ שמע נמי: ונתארסה בו ביום. מילתא אחריתי היא ולא קאי ארישא אלא מיירי ששמע הבעל ומת ונתארסה בו ביום לאחר ואפי׳ ק׳ אז״ו אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון והיינו תניא כותיה דשמואל: ה״ג שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל והך סיפא הויא כמו רישא אלא דרישא איירי בדינא דאב וארוס אחרון וסיפא איירי בדינא דאב גרידא: אמר רבי נתן הן הן דברי ב״ש. קאי בין ארישא בין אסיפא דלב״ש מיגו דיין חלקו ונשאר חלק הבעל שלם להורישו לאחרון ברישא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones